

Alexander Kielland

BALLSTEMNING

Ad de glatte marmortrinn var hun steget opp uten uhell, uten anstrengelse, alene båret av sin store skjønnhet og sin gode natur. Hun hadde inntatt sin plass i de rikes og mektiges saler uten å ha betalt adgangen med sin ære og sitt gode rykte. Og dog var det ingen som kunne si hvorfra hun var kommet; men det ble hvisket om at det var dypt nedefra.

Som et hittebarn i en utkant av Paris hadde hun hensultet sin barndom i et liv mellom last og armod som kun de har begrep om som kjenner det av erfaring. Vi andre, som har vår kunnskap fra bøker og beretninger, må ta fantasien til hjelp for å få en idé om den arvelige jammer i en stor by; – og enda er kanskje de skrekkeligste bilder vi utmaler oss, bleke mot virkeligheten.

Det var i grunnen bare et tidsspørsmål når lasten skulle gripe henne – som et tannhjul griper den der kommer for nær en maskin –; for – etter å ha virvlet henne rundt i et kort liv av skjensel og fornedrelse – med en maskins ubønhørlige nøyaktighet å legge henne av i en krok, hvor hun ukjent og ukjennelig kunne ende dette vrengebilde av et menneskeliv.

Da ble hun, som det undertiden hender, «oppdaget» av en rik og høytstående mann, idet hun som fjortenårs barn løp over en av de bedre gater. Hun var på veien til et mørkt bakværrelse i Rue des quatre vents, hvor hun arbeidet hos en madame, hvis spesialitet var ballblomster.

Det var ikke bare hennes overordentlige skjønnhet som fengslet den rike mann, men hennes bevegelser, hennes vesen og uttrykket i disse halvferdige trekk – alt synes ham å tyde på at her førtes en kamp mellom en opprinnelig god karakter og en begynnende frekkhet. Og da han besatt den overflødige rikdoms uberegnelige luner, besluttet han å gjøre et forsøk på å redde det stakkars barn.

Det var ikke vanskelig å sette seg i besittelse av henne, da hun ikke tilhørte noen, Hun fikk et navn og ble anbrakt i en av de beste kløsterskoler; og hennes velgjører hadde den glede å iaktta at de onde spirer døde hen og forsvant. Hun utviklet en elskverdig, litt indolent karakter, et feilfritt, rolig vesen og en sjelden skjønnhet.

Da hun derfor ble voksen, giftet han seg med henne. De levde et meget godt og fredsommelig ekteskap. Uaktet den store aldersforskjell hadde han en ubegrenset tillit til henne, og hun fortjente den.

Ektefolk lever ikke så nær innpå hinannen i Frankrike som hos oss; deres fordringsfullhet er derfor ikke så stor og deres skuffelser mindre.

Hun var ikke lykkelig, men tilfreds. Hennes karakter egnede seg for takknemlighet. Rikdommen kjedet henne ikke; tvertimot – den gledet henne mang en gang på en nesten barnaktig måte. Men det ante ingen; for hennes vesen var alltid sikkert og verdig. Man ante bare at det ikke stod riktig til med hennes opprinnelse; men da ingen svarte, holdt man opp å spørre: man har så meget annet å tenke på i Paris.

Sin fortid hadde hun glemt. Hun hadde glemt den på samme måte som vi har glemt rosene, silkebåndene og de gulnede brev fra vår ungdom, fordi vi aldri tenker på dem. De ligger nedlåst i en skuff som vi aldri åpner. Og dog – hender det en enkelt gang at vi kaster et blikk i denne hemmelige skuff, da ville vi straks merke om der manglet en eneste av disse roser eller det aller minste bånd. For vi husker det alt sammen på en prikk: Minnene ligger der like friske – like søte og like bitre.

Således hadde hun glemt sin fortid: låst den ned og kastet nøkkelen fra seg.

Men om natten drømte hun undertiden skrekkelige ting. Hun følte atter hvorledes den gamle heks som hun hadde bodd hos, rusket henne i skulderen for å jage henne av sted i den kolde morgen til madamen med ballblomstene.

Da fór hun opp i sengen og stirret ut i mørket i den dødeligste angst. Men så følte hun på silketeppe og de bløte puter, hennes fingrer fulgte de rike forsiringer på hennes prektige seng; og idet små søvnige englebarn langsomt trakk det tunge drømmeteppe til side, nød hun i fulle drag dette eiendommelige, usigelige velbefinnende vi føler når vi oppdager at en ond og heslig drøm bare var en drøm.

Lenet tilbake i de bløte hynder kjørte hun til det store ball hos den russiske ambassadør. Jo nærmere man kom målet, desto langsommere gikk farten, inntil vognen nådde den faste kø hvor det bare gikk skritt for skritt.

På den store plass foran hotellet, som var rikt opplyst av fakler og gassflammer, hadde det samlet seg en stor mengde mennesker. Ikke bare spaserende som var blitt stående, men hovedsakelig arbeidere, lediggjengere, fattige fruentimmer og tvilsomme

damer, stod tett sammenpakket på begge sider av vognrekken. Lystige bemerkninger og ufine vittigheter i det simpleste parisersprog haglet ned over de fine folk.

Hun hørte ord som hun ikke hadde hørt på mange år, og hun rødmet ved tanken om at hun kanskje var den eneste i hele den lange vognrekke som forstod disse gemene uttrykk fra Paris' berme.

Hun begynte å se på ansiktene rundt omkring seg, hun syntes hun kjente dem alle. Hun visste hva de tenkte, hva der foregikk i alle disse tett sammenpakkede hoder, og litt efter litt strømmet en hær av erindringer inn på henne. Hun verget seg så godt hun kunne; men hun kjente seg ikke selv igjen denne aften.

Altså hadde hun ikke tapt nøkkelen til den hemmelige skuff; motstrebende trakk hun den ut, og minnene overvældet henne.

Hun mintes hvor ofte hun selv – halvt barn – med grådige øyne hadde slukt de fine damer som kjørte pyntet til baller eller teatre; hvor ofte hun hadde grått i bitter misunnelse over de blomster hun møysommelig satte sammen for å smykke andre. Her så hun de samme grådige øyne, den samme uslukkkelige, hatefulle misunnelse.

Og de mørke, alvorlige menn som med et halvt foraktelig, halvt truende blick mønstret ekvipasjene – hun kjente dem alle.

Hadde hun ikke selv som liten pike ligget i en krok og med oppspilte øyne lyttet til deres taler om livets urettferdighet, om de rikes tyranni, om arbeidernes rett, den han bare behøvde å utstrekke hånden for å ta.

Hun visste at de hatet alt – like fra de velnærte hester og de høytidelige kusker til de blanke, skinnende kareter; men mest dem som satt inni – disse umettelige vampyrer og disse damer, hvis smykker og pynt kostet mere gull enn et helt livs arbeide innbrakte en av dem.

Og idet hun betraktet vognrekken som langsomt beveget seg gjennom mengden, dukket en annen erindring opp, et halvglemte bilde fra hennes skoleliv i klostret.

Hun kom med ett til å tenke på fortellingen om Farao, som med sine stridsvogner ville følge jødene gjennom Det røde hav. Hun så bølgene, som hun alltid hadde forestillet seg røde som blod, stå som en mur på begge sider av egypterne.

Da lød Mose røst. han utstrakte sin hånd over vannene, og Det røde havs bølger slo sammen og oppslukte Farao og alle hans vogner.

Hun visste at den mur som stod på hver side av henne, var villere og rovgjerrigere enn havets bølger; hun visste at det bare utfordredes en røst, en Moses, for å sette dette menneskehav i bevegelse så at det knusende veltet seg frem, overskyllende hele rikdommens og maktens glans med sin blodrøde bølge.

Hennes hjerte banket, hun trykket seg skjelvende inn i hjørnet av vognen. Men det var ikke av angst, det var for at de der ute ikke skulle se henne; for hun skammet seg for dem.

For første gang i hennes liv stod hennes lykke for henne som en urettferdighet. som noe hun skammet seg ved.

Var dette hennes plass i den bløte, elegante ekvipasje, blant disse tyranner og blodsugere? Hørte hun ikke snarere til der ute i den bølgende masse blant hatets barn?

Halvglemte tanker og følelser reiste sitt hode som rovdyr der lenge har vært bundet. Hun følte seg fremmed og hjemløs i sitt glimrende liv, og med en art demonisk lengsel mintes hun de skrekkelige steder hvorfra hun var kommet.

Hun grep i sitt kostbare kniplingssjal; det kom over henne en vill trang til å ødelegge, til å rive noe i stykker, – da dreiet vognen inn under hotellets portal.

Tjeneren rev døren opp, og med sitt velvillige smil, sin rolige aristokratiske anstand steg hun langsomt ned av trinnet.

En ung attachéaktig skapning styrtet til og var lykkelig da hun tok hans arm, enda mere henrykt da han trodde å bemerke en usedvanlig glans i hennes blikk, men i syvende himmel da han følte hennes arm skjelve.

Fult av stolthet og håp førte han henne med utsøkt sirlighet opp de glatte marmortrinn.

– Si meg engang – skjønne frue! hva er det for en vennlig fe som ga Dem denne vidunderlige vuggегave, at det ved Dem og ved alt hva der vedrører Dem, skulle være noe aparte. Om det så ikke er annet enn en blomst i Deres hår, så har den en egen charme som om den var vætet av den friske morgendugg. Og når De danser, er det som om gulvet bølger og føyer seg efter Deres trinn.»

Greven var selv ganske forbauset over denne lange og vellykkede kompliment; for han hadde ellers ikke lett for å uttrykke seg i sammenheng. Han ventet også at den smukke frue ville ytre sin påskjønnelse.

Men han ble skuffet. Hun lenet seg ut over balkongen, hvor de nød aftenkjøligheten etter dansen, idet hun stirret ut over mengden og de ennå ankommende vogner. Hun syntes slett ikke å ha oppfattet grevens bravur, derimot hørte han henne hviske det uforklarlige ord: Farao.

Han ville just til å beklage seg, da hun vendte seg om, og idet hun gjorde et skritt mot salen, stanset hun midt foran ham og så på ham med et par store, forunderlige øyne, som greven aldri før hadde sett.

«Jeg tror neppe det var noen vennlig fe – knapt nok noen vugge til stede ved min fødsel – hr. greve! Men i hva De sier om mine blomster og min dans, har Deres skarpsindighet gjort en stor oppdagelse. Jeg skal fortelle Dem hemmeligheten ved den friske morgendugg som væter blomstene. Det er tårer – hr. greve! som misunnelse og skjensel, skuffelse og anger har grått over dem. Og når det synes Dem at gulvet bølger mens vi danser, da er det fordi det sitrer under millioners hat.»

Hun hadde talt med sin sedvanlige ro, og etter en vennlig hilsen forsvant hun i salen.

- Greven stod igjen ganske betuttet. Han kastet et blick tit over folkemassen. Det var et syn han ofte hadde sett; han hadde sagt mange dårlige og mindre gode vittigheter om dette mangehodede uhyre. Men først i aften falt det ham inn at dette uhyre i grunnen var den uhyggeligste omgivelse man kunne tenke seg for et palé.

Fremmede og generende tanker svirret om i hr. grevens hjerne, hvor de hadde god plass. Han var ganske kommet tit av konseptene, og det varte en hel polka innen han gjenvant sin stemning.